

กวี ศรีธรรมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายดัน”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

หอสมุดแห่งชาติ
๖๕

มรดกทางภาษา

บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายดัน

กวี ศรีธรรมานุกูล

บทไหว้ครู

ภาพยัยณี ๑๑

๑. ยอกร่อนประณต ร่ายเรียงพจน์บทปฐม
เศียรราบกราบบังคม มือพนมก้มสักกา
๒. นิ้วเวียนต่างเทียนรูป มโนรูปขึ้นเกศา
พุทธ-ธรรม-สงฆ์นำมา นอบนุชาสาธยาย
๓. คุณใดแห่งไตรรัตน์ ช่วยเป่าปิดพิบัติภัย
หมื่นพันอันตราย อย่ากล่าวร้ายหมายรังแก

๕๘

กวี ศรีธรรมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายคั่น”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

สง
พระนครศรีธรรมราช

๔. กราบเท้าเกล้าเสาศา ชนกมาเป็นร่างแห
คุ้มกันหมั่นดูแล ทุกทิศแผ่ผ่องอำไพ
๕. ชนนี้ที่กำเนิด พระคุณเลิศเจิดแจ่มใส
ทั่วทั้งตั้งกายใจ ถูกยกไว้ให้วันทา
๖. ครูสอนตอนอ่านเขียน ทุกโรงเรียนเพียรศึกษา
อีกทั้งยังมนตรา ครูคาถาสอนเลขยันต์
๗. กราบไหว้ทั่วไตรภพ แม่โพสพเทวสวรรค์
ดินน้ำลมไฟนั้น โปรดช่วยกันคุ้มกันภัย
๘. ครูกลอนสุนทรภู่ ศรีปราชญ์อยู่ช่อนสมัย
อีกองค์พระทรงชัย ถูกเทิดไท้ให้กราบกราน
๙. ครูใดในสามโลก ศิษย์ขอโชคช่วยขับชาน
กาพย์กลอนสุนทรภู่ให้อ่อนหวานชวนใจคน
๑๐. เรียงร้อยหมายหมดจด ทั้งรูปรสบทเกิดผล
ผ่องใสไร้กังวล ทั่วสากลถิ่นชัยเทอญฯ

บทนำ

ภาพย้งบัง ๑๖

๑๑. บัดนี้มีค่าน้ำเชิญ สรรหาพาเพลิน
ท่องเดินด้วยดีนิทาน
๑๒. เรื่องเล่าเก่าโบราณ ร้องรับขับชาน
กลอนกานท์ชานหลากหลายมี
๑๓. คืนวันผันผ่านนานปี คมคำธรรมดี
วิถีแจ้งชัดหยดยืน
๑๔. มิได้หายเร้นเป็นอื่น หมุนเวียนเปลี่ยนคืน
แซมขึ้นรื่นรมย์สมบุรณ์
๑๕. คัดถ้อยร้อยคำจำรูญ ต่อเติมเพิ่มพูน
เกื้อกูลหนุนนำคำชู
๑๖. เชิญท่านอ่านทั้งฟังดู เพื่อเสริมเติมรู้
และอยู่บ้านเมืองเรา
๑๗. เมื่อครั้งยังนานกาลเก่า ปราดเปรื่องเรื่องเล่า
ตำนานรุ่งเรืองเมืองคอน

๕๙

กวี ศรีธรรมมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายตัน”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

๑๘. ขอยกนิทานกาลก่อน สดส่องสะท้อน
ให้ย้อนเห็นภาพทราบกัน
๑๙. เชิญขมนิยายนายตัน ครบเครื่องเรื่องชั้น
ฟังพลัน ณ บัดนี้เถย

เนื้อเรื่อง

ภาพยู่สร้างคนงค์ ๒๘

๒๐. นายตันนั้นหนา
เป็นหนุ่มบ้านนา กายาผ่าเผย
ปีกเป็นสมชาย เรือนภาน่าเซย
ถ้อยคำพราเอ่ย เปรียบเปรยโสภา
๒๑. เป็นคนเบื่องปราด
เฉลียวฉลาด แต่ขาดวาสนา
กำเนิดเกิดคณาน พิการสายตา
เห็นห้างร้างยา นัยน์ตาบอดใส
๒๒. ดูเพียงผิวเผิน
ลุ่มนึ่งทั้งเดิน หาเกินใครใคร
คนที่มีรู้ ก็ดูทั่วไป
มวณมิตรชิดใกล้ รู้ไรสายตา
๒๓. จวบจนเป็นหนุ่ม
พิชใจไชร่ม ร้อนรุ่มหนักหนา
โดดเดี่ยวเปลี่ยวใน อยากได้ภรรยา
เติบโตกลั่นแค้น มีกลัวเอ๋ยความ
๒๔. เพราะตนตาบอด
ไร้ผู้คู่ก่ออด พราพรอดอดกลาม
ใครจะมาเอา ตัวเรอบอดทรม
หากเขารู้ตาม คงหยามด่าเอา
๒๕. วันหนึ่งซึ่งข่าว
จึงไรร้ายสาว อยู่หนาวเสียบเหงา
บ้านห่างต่างไป แสนไกลกับเรา
คงไม่รู้เท่า ตาเราพิการ

๖๐

กวี ศรีธรรมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายตัน”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

๒๖. อีกทั้งรังไร
เสียงข่าวลือไป ว่าใจอ่อนหวาน
รูปงามนามเพราะ มันเหมาะสละคราญ
นายตันขึ้นบาน ขาบขานใจกลั่น
๒๗. อยากได้รังไร
สาวบ้านร้านไกล คงไม่เหิน
อยากอยู่คู่เคียง ร่วมเรียงเรียววัน
หากได้ดั่งฝัน ดันคงเปรมปรีดิ์
๒๘. จึงแกล้งลือ
ปรีชาหาหรือ ร่วมถือสักขี
ส่งไปทาบทาม ถ้อยความบ่งชี้
นายตันนั่นดี ไม่มีเรื่องทรมาน
๒๙. เป็นคนขยัน
เห็นพ้องต้องกัน จึงขันมาถาม
หากแม้งรังไร คิดใครในความ
จะเบิกฤกษ์ยาม ทำตามประเพณี
๓๐. จัดสรรค้ำขันหมาก
เงินทองของฝาก หลากหลายบายศรี
ผู้หลักผู้ใหญ่ เชิญได้เต็มที่
เพื่อนพ้องน้องพี่ คงยินดีเกิน
๓๑. รังไรฟังคำ
คิดสมอมพะนำ คมขำทำเิน
แล้วแต่ผู้ใหญ่ ฉันทไม่หมางเิน
หากท่นสรรเสริญ ก็เชิญอวยชัย

ภาพยยานี ๑๑

๓๒. เมื่อนั้นวันกำหนด ก็จรดฤกษ์สมัย
ตันขึ้นขึ้นฤทัย อีกครั้งไรไม่ต่างกัน
๓๓. ขบวนล้วนผุดพอง เงินและทองรองเต็มขัน
โห่ร้องก้องสนั่น ที่หมายนันบ้านรังไร
๓๔. ขันหมากมากมอลมิตร์ ต่างขึ้นชิตจิตแจ่มใส
เยื้องกายย่างกรายไป ที่จัดไว้ใช้แต่งงาน

กวี ศรีธรรมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายตัน”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

๓๕. เรือนหอก่อหลังสูง อยู่กลางทุ่งทั้งสถาน
เจ้าภาพมากทราบกรณ เชิญขึ้นบ้านการมงคล
๓๖. แยกเรือเมื่อขึ้นหมด ดันจางจิตกลับสน
ด้วยตาพราหมณ์มณ จึงยอตนบนนอกชาน
๓๗. ผู้ใหญ่ในเจ้าสาว ร้องบอกกล่าวช่วยเล่าชาน
เหตุใดไม่เข้าบ้าน นั่งยอวานที่ชานเรือน
๓๘. นายตันนั้นแกต่าง อิงอำพรสร้างใจเอน
เดินทางต่างเลอะเลือน แฉ่งขาเหมือนเปื้อนฝุ่นตม
๓๙. ขอน้ำมาทำล้าง เท้าสองข้างอย่างพอสม
แสร้งเช็ดเสร็จแล้วดม หัวกายก็มึนงงเหตุการณ์
๔๐. หัวใจจืดจ่อ เสียงคนนอกพอลำชาน
รู้ทิศจิตขึ้นบาน ก็สืบคลานผ่านเข้าไป
๔๑. พิธีวิวาห์เกิด ด้วยความเลิศจิตมองใส
ยอดหญิงนางจริงไร ก็มีใจสงกา
๔๒. อยู่เรียงร่วมเคียงหมอน คอยเฝ้าเรือนอันธรรษา
เข้มเข็นเรือนอุรา ประหนึ่งข้าวใหม่ปลาใหม่
๔๓. รังไรนั้นใส่ชื่อ เธอยึดถือความขยัน
งานบ้านมิครันครัน สัตว์พิชพันอันหมั่นดูแล
๔๔. ข้าวปลาทั้งอาหาร จะควาหวานงานดวงแข
ฝีมือเลื่องลือแผ่ ว่าเลิศล้ำแสนอน
๔๕. ทอผ้างดงามยิ่ง สมเป็นหญิงมิ่งสมร
รูปองค์ทรงงามอน อรชอนอ่อนเอวบาง
๔๖. ตื่นนอนก่อนไก่โห่ งานอีกไซ้เสร็จก่อนสาย
เรือนหอก็เล่าอ้าง ด้วยมือนางมีรังไร
๔๗. เรืองรองทุกห้องหับ ทั้งข้างกับสลัหา
นายตันอยู่กินมา ก็ทราบกว่าเดียวตาย
๔๘. รังไรยังไม่รู้ ตายอดรู้คู่มิ่งหมาย
มีตมทูลนรย ใ้บูบายมาแต่งงาน
๔๙. ไต่ไต่ในทุกข์ครั้ง จะเดินนั่งฟังเสียงชาน
เชิงชั้นปัญญาชาญ ช่วยให้ผ่านหลายวัน
๕๐. ถึงคราอย่างหน้าฝน เมฆเบื่องบนก่นวสันต์
ครันใครมอยุโรมรัน รังไรนั้นหวนดวงแด

กวี ศรีธรรมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายตัน”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

๕๑. ผ้าผ่อนกร่อนเก่าขาด คงมีอาจบอุ่นแน่
คิดไปไม่เชื่อนแท ผ้าผวยแผ่ลงมือหอ
๕๒. นางทอทอหูกพื้น อยู่ครึ่งวันได้เรือนหอ
นายตันปล้นหน้าอ ด้วยนั่งรอจนทอนาน
๕๓. ทุกวันนั่งมางมด ช่วยตักคดทั้งควาหวาน
วางตั้งทั้งซอจนจวน รับประทานที่ชานเรือน
๕๔. วันนี้มีเรื่องใด ที่รังไรไม่แน่นเหมือน
เรียกร้าทำแซเชียน ดูบิดเบือนเตือนไม่ฟัง
๕๕. จึงร้องก้องขึ้นว่า โอ้เมียจ๋าอย่าลืมหลัง
ผ้าหิวไส้ก็ว้าง อย่ามัวนั่งชิงชังเลย
๕๖. น้ำข้าวของควาหวาน ทนหิวนานแล้วเมียเอ๋ย
คนงามโอ้ทราชมเชย ยกมาเอยมามากิน
๕๗. ฟังคำข้าผัวไป นางร้องไรใจนี้กชั้น
ร้องรวตอบผัวปล้น อย่าทวนหันให้หวนใจ
๕๘. อาหารทานก่อนหนา โอ้พี่จ๋าอย่าเฉไฉ
ถ้ารับกับข้าวใด น้องจัดไว้ใส่ตู้รอ
๕๙. เขยอิมให้อ้อมเกิด รับรองเลิศล้ำเลยหนอ
น้องมีผ้าที่ทอ ต้องทำต่อรอเสร็จงาน
๖๐. นายตันหันเข้าครัว คลำหาทั่วทั้งสถาน
จรดคดข้าวทาน ร่วงจากจานผ่านปากไป
๖๑. เรียรตาดูจาดทั่ว ได้ฤนคร้ามัวบอดใส่
โฉมปรางนางรังไร จึงถามไถ่ในบัดดล
๖๒. พี่เอ๋ยเฉลยหน่อย ไยเลื่อนลอยบ่อยหลายหน
ข้าวสดคดใส่ตน ทำไมหล่นทั้งกันครัว
๖๓. นายตันนั้นเปรี๊ยะปาด ร้องตะวาดคำขาดทั่ว
เห็นไหมไก่หลายตัว ออกเหลียวจ้วมัวอดกัน
๖๔. บัดนี้พี่มาอยู่ ดูตุ้ตคนขยัน
ข้าวสุกทุกวัน โปรยให้มันนั้นอ้วนพี
๖๕. รังไรไม่ได้ตอบ เพราะเห็นชอบด้วยสามี
ภูมิใจในวาท ผัวพูดนี้ชี้ชวนฟัง
๖๖. เมื่อฝนทะทันฟ้า ฤดูนาหว่านน้ำซัง
รังไรสุขใจจัง ด้วยเฝ้าหวังตั้งดารา

กวี ศรีธรรมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายตัน”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

๖๗. หาวัวตัวสูงใหญ่ พร้อมคันไถเร็วไวหนอ
สรรเสริญคำเอนยอ ให้พลั่วไถไถนา
๖๘. นายตันนั้นไม่เคย จะทำอะไรก็ไม่กล้า
โฉมตรูรู้เรื่องตา อาจชวนหย่านาเศร้าใจ
๖๙. จึงทำตามยถา วัวถึงนาก็จับไถ
แอกหักลงทันใด วัวหลุดไปในบึงตล
๗๐. เดินหายถึงชายป่า ลมพัดมาไกลาหล
ฟังเสียงเพียงหูตน ก็สับสนว่าวัว
๗๑. ไม่แห้งแรงลมผ่าน ใบกิ่งก้านสะท้านทั่ว
วิดน้ำกระหน้ารัว หวังรดตัววัวเชื่องพลัน
๗๒. รังไรตามไปพบ เหมือนประสบเรื่องซบซัน
สาตน้ำท่าไม่กัน ทั้งผืนน้ำไม่ใบ
๗๓. นายตันพลันแก้ต่าง วัวมันรังหักแอกไถ
พี่ตามด้วยยามใจ แดนต๋อยไซไฟไม่มี
๗๔. เอนน้ำกระหน้าสาต ก็ถึงสาตทั้งรังนี้
น้องมากะพอดี ตามวัวที่พี่จะรอ
๗๕. วันหนึ่งถึงจุดเปลี่ยน ดันควาเขียนขึ้นเวียนปรือ
พฤษมากมีมากพอ แต่ปูนหนอคำไม่เจอ
๗๖. รื้อหาจะก็ครั้ง ก็หมดหวังตั้งไหลผลอ
รังไรอยู่ไหนเธอ มาลิเออเอาให้พี่
๗๗. ทราวมัยรังไรบอก ปูนอยู่นอกกระคุณพี่
อำพรข้างฟ้าสี กระปุกที่สีขาวนวล
๗๘. นายตันนั้นไม่โห ร้องปุดโอให้ขึ้นสวน
หากันจนปั่นป่วน ไม่มีล้วนชวนโกรธเมีย
๗๙. หากมีอย่างที่ว่า พี่นี้หนายอมตาเสีย
พนันกันให้เคลียร์ เอาปูนเชี่ยละเลงเลย
๘๐. นงนุชสุดรำคาญ ขึ้นบนบ้านนั้นพ้อเอ๋ย
ข้างตัวผ้าทรมเชย นึกเคยหรือปุกปูน
๘๑. รังไรให้ซึ่งโกรธ ชำระโทษกันให้สุญ
โกรธหัวคุณ ละเลงปูนขี้ตา
๘๒. นายตันพลันหัวไว บอดตาใสแสร้งคำหา
รังไรไปโสกา จ้มลูกตาพราบอดเลย

กวี ศรีธรรมมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายตัน”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

๘๓. ครานี้พี่ตาบอด แล้วเมื่อยอดอุทัยเอ๋ย
มีดมืดสนิทยอย โอ้ทรมายช่วยพี่ที่
๘๔. รังไรใจเฝว ความโกรธระหังหนี
ทุกข์ทันกันหัว รีบเร็วรีหาหมอยา
๘๕. หมอไหนใครว่าเลิศ สุดประเสริฐสงรักษา
คืบคลานมึนหน้ำ โรคบอดตาตันหายดี
๘๖. มองเห็นผ่องเพ็ญโฉม มิ่งโถมมารศรี
เอาจงค์ทรงโลภ ก็เปรมปรีดีด้วยรังไร
๘๗. จามเอ๋ยโอ้จามพ่อง จามนุชน้องสองแก้วใส
จามปรีมี่ยมละไม จามอุทัยทั้งดวงแด
๘๘. จามพรายประกายพัคตร์ จามนงลักษณ์ปานไขแซ
จามเนตรสมเจตแล จามเกศแก้ทุกเส้นโย
๘๙. จามปรางเคียงคางแก้ว จามโอษฐ์แยมะยัไห
จามกรตอนแกว่งไกว จามอุณโณในยุพิน
๙๐. จามกลิ่นขนตาอ่อน จามคิ้วงอนดั่งศรศิลป์
จามเสียงลำเนียงพิน จามสมจินต์ไ้อัจฉริยะ
๙๑. ดวงตาเคยพร่ำบอด มีกลิ่นหอมอย่างเดินไหน
บัดนี้มีคณาโคธ บุญส่งให้ได้ตาคืน
๙๒. การงานเคยคร้านเกียจ เลิกบ้ายเบี่ยงขึ้นแข็งขึ้น
เรียนรู้รู้หยัดยืน เคียงคู่ขึ้นแม้งไร
๙๓. ตราบจนวันพ้นผ่าน ปลุกพืชหวานงานสดใส
หมื่นตึงเบ็ดไถ รักษาไว้ได้สมบุรณ
๙๔. นายตันหันตรงจิต หวนชีวิตยามถิ่นสุญ
บาปหนาระอาดูร หวังเพิ่มพูนเกื้อกูลธรรม
๙๕. จิงลาแม้งไร ครองผ้าไตรไฟสุก
บวชเรียนหมั่นเพียรพร้า อุทิศกรรมขึ้นคำบูชา

กวี ศรีธรรมานุกูล. (2558, มีนาคม) “บทสวดด้าน นิทานพื้นบ้าน เรื่อง นายตัน”
สารนครศรีธรรมราช. 45(3) : หน้า 58-66.

บทสรุป

๙๖. นิทานผ่านกลอนกาพย์ บ่งให้ทราบตราบเรียนรู้
นายตันนั้นอดสู นัยน์ตาเคียวเคียว
๙๗. แต่ไฉนด้วยไหวพริบ ที่ยกหยิบมากล่าวชาน
บอดใส่ในวันวาน แก่เหตุการณ์ผ่านปรีชา
๙๘. หายบอดตลอดประเสริฐ ยังทูลเทศาสนา
อ่านเขียนเพียรตำรา คงคุณค่าควรคู่คน
๙๙. เกิดกายชายหญิงแท้ หมั่นดูแลแม่คู่ศัล
ทุกชีได้ในวังวน ย่อมหลุดพ้นด้วยปัญญา
๑๐๐. วิสุทธิ พุทธ-ธรรม-สงฆ์ ไตรรัตน์องค์จรรักษ์
พี่น้องผองประชา ขออย่าลา สวัสดิ์ฯ.

หมายเหตุ นิทานพื้นบ้าน เรื่อง “นายตัน” เขียนบันทึกลงในสมุดข่อย ต้นฉบับเป็นของวัดท่าเสริม
อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะเวลาที่แต่งนิทาน คาดว่า คงอยู่ในระยะรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๓
แต่งด้วยกาพย์ ๓ ชนิด คือ กาพย์ยานี ๑๑ กาพย์ฉบัง ๑๖ และกาพย์สุรางคนางค์ ๒๘

ในนามของปวงชนรุ่นหลัง ขอกราบสักการะ ต่อจิตวิญญาณ ของผู้แต่งนิทานเรื่องนี้อันเป็นปฐม
รวมถึงบรรพชนทุกๆ ท่าน ที่ได้ก่อกำเนิดให้มีวิถีพื้นบ้านอันดีงามมาตราบจนบัดนี้ ด้วยจิตคารวะ

๕

๖๖